

SŁOWO OD REDAKTORA

Tomasz Gąsowski

Data roczna, z którą ukazuje się kolejny, już 52 numer naszego periodyku historycznego, w naturalny sposób wpłynęła na jego zawartość. Rok 2018 przywołuje bowiem pamięć o dwóch wydarzeniach jakie rozegrały się najpierw w listopadzie, a następnie marcu lat: w pierwszym przypadku 1918 a w drugim 1968. Numer otwiera tekst autorstwa niżej podpisanego, stanowiący próbę odpowiedzi na pytanie kim byli w sensie społecznym, kulturowym czy ideowym Polacy, rozsiadani wówczas „od Chicago do Tobolska”, cieszący się z odzyskanej niepodległości. Część z nich stała się już wkrótce jej obrońcami a następnie budowniczymi Drugiej Rzeczypospolitej.

Wydarzenie to stanowiło zwycięską kulminację wysiłków wielu pokoleń ich poprzedników, członków swoistej sztafety w marszu niepodległości, pełnej spisków, konspiracji wreszcie zrywów powstańczych okupionych ofiarą życia, więzieniem, zesłaniem na Syberię, w najlepszym przypadku przymusową emigracją. Fragmentem jednego, być może najtragiczniejszego z nich, była tzw. wyprawa lisiogórska, dramatyczny epizod niedoszłego, trójjaborowego powstania, jaki rozegrał się w lutym 1846 r. w okolicach Tarnowa. Jego echa w ówczesnej prasie nakreślił w oparciu o źródła oraz literaturę przedmiotu Sławomir Piskozub.

Ostatni etap tych zmagani przypadł na lata I wojny światowej. Poczesne miejsce zajmuje w nim Czyn Legionowy. Najczęściej przywoływane są tu boje I Brygady Legionów Polskich Józefa Piłsudskiego. W ich cieniu pozostawały i pozostają nadal heroiczne zmaganie dowodzonej przez Józefa Hallera II „Żelaznej” Brygady, szczególnie te, toczone zimą 1914/1915 w Karpatach, w ogromnie trudnych

warunkach klimatycznych i terenowych. Pisze o nich ceniony znawca tej problematyki, Tomasz Dudek. Warto polecić tę publikację niemałemu gronu starszych i młodszych miłośników legionowej tradycji.

Kolejny artykuł autorstwa Elwiry Brodeckiej przenosi nas w znacznie bliższe czasy. Traktuje on bowiem o utworzonych po wprowadzeniu stanu wojennego wojskowych obozach specjalnych, do których trafiali zmobilizowani wcześniej działacze „Solidarności”. Temat ten będzie kontynuowany w kolejnym numerze „Sowińca”.

Drugiej rocznicy przypadającej na rok 2018 poświęcone zostały dwa teksty o charakterze wspomnieniowym, a więc jest to poniekąd publikacja o charakterze źródłowym. Mowa oczywiście o studenckich wystąpieniach w marcu 1968 r. w kilku ośrodkach akademickich. Były one rodzajem protestu młodych ludzi przeciwko postępującemu ograniczaniu wolności przez rządzącą wówczas ekipę Gomułki, szczególnie widocznemu wówczas na polu kultury. Autorzy wspomnień, a zarazem świadkowie tego wolnościowego zrywu, relacjonują jego przebieg w Krakowie i Wrocławiu.

Uzupełnienie tomu stanowią Miscellanea, zawierające pierwszą część zarysu dziejów Mościsk (do 1916 r.) autorstwa Krzysztofa Nowakowskiego, niewielkiego miasta leżącego dziś po drugiej stronie granicy polsko-ukraińskiej. Ponadto nie często pojawiająca się na kartach „Sowińca” recenzja pióra Antoniego Czermaka prezentuje nową publikację Instytutu Pamięci Narodowej, pod intrygującym tytułem *Antropologia donosu* firmowaną przez J. Syrnyka i R. Klementowskiego.

Tom zamyka jak zwykle sprawozdanie z działalności Fundacji Centrum Dokumentacji Czynu Niepodległościowego w minionym roku.

Zapraszam do lektury